

Sakspapir

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
067/23	Kommunestyret	PS	21.09.2023

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Atle Vaage	TI-&38	23/1010

Handlingsprogram VA 2023-2027

Vedlegg

Vedlegg 1 - handlingsprogram med kostnader

Vedlegg 2 - rapport VA-plan Norconsult

Innspel - til handlingsprogram for vatn og avlaup 2023 - 2027

Framlegg til vedtak:

Handlingsprogram for vatn og avlaup 2023-2027 vert godkjent slik det ligg føre.

Handlingsprogrammet kan rullerast årleg i samband med utarbeiding av økonomiplan.

Austrheim Høgre og Austrheim Arbeidarparti viser til tidlegare kommunestyrevedtak om vatn til Førland. Der vedtok kommunestyret at etter den nye leidningen frå Torvneset via Utkilen til vasstårnet er på plass, skal vassleidning til Førland prioriterast. I det vedlagte framlegget til handlingsprogram, er dette ikkje teke omsyn til. Ringleidningen Solend – Førland – Austrheim er på niande plass på prioriteringslista. Me ber om at dette prosjektet blir delt opp slik at strekninga Solend – Førland vert bygd først og vert prioritert som det andre tiltaket i handlingsplanen. Me ber om at dette tiltaket blir gjennomført i 2024.

Kommunestyret viser til tidlegare kommunestyrevedtak om vatn til Førland. Der vedtok kommunestyret at etter den nye leidningen frå Torvneset via Utkilen til vasstårnet er på plass, skal vassleidning til Førland prioriterast. I det vedlagte framlegget til handlingsprogram, er dette ikkje teke omsyn til. Ringleidningen Solend – Førland – Austrheim er på niande plass på prioriteringslista. Me ber om at dette prosjektet blir delt opp slik at strekninga Solend – Førland vert bygd først og vert prioritert som det tredje tiltaket i handlingsplanen. Me ber om at dette tiltaket blir gjennomført i 2024.

Kommunestyret - 067/23 - 21.09.2023

KS - behandling:

Einingsleiar teknisk drift Atle Vaage orienterte om saka, jamfør saksutgreiinga.

- Har stort etterslep, særleg på avløp.
- EU jobbar med strengare reinsekrav, som vil bety noko også i Austrheim.
- Største utfordringar innan avlaup. Det trengs investeringar til både pumpestasjonar, reinseanlegg og leidningsnett.
- For vatn er håpet å få vatn inn frå andre delen av kommunen gjennom Alver sine planar for reservevatn til nordre delen av Radøy. Alver kommune startar planlegging i oktober og vil starta arbeidet så raskt som mogleg, det kan gje vatn til vestre delen av Austrheim.
- Jobbar med fleire ringvegar for vatnet, slik at færre vert påverka ved brot på vassleidningen.
- Høgdebassenget er for lite til å sikra vatn om det er stor tapping til brannvern og andre.
- Det kan blir etableringsstopp om ein ikkje sikrar betre tilgang på vatn.
- For å komma i mål med det me må bygga, er det aktuelt å dobla eller tredobla avgiftene til vatn og avlaup det kommande tiåret. Men det er også eit press frå kommunane om at Staten må komma med ei ordning for å sikra at kommunane kjem i stand til å gjennomføra dette.
- Det er også utfordrande med entreprenørkapasiteten til utbygging, det tilseier at fristane for gjennomføring av nye krav vert skubba på.
- Ventar at det kjem nye løysingar på reinsing, det tilseier at ein rullerer denne handlingsplanen kvart år for å ta med seg nye løysingar.

Hardy Pedersen (Ap) etterlyste vatn til Førland. Etter tjue år med arbeid frå dei som bur der, må dette prioriterast. Pedersen la fram framlegget til vedtak:

Helge Dyrkolbotn (KrF) sa at KrF støttar framlegget frå Pedersen, slik at vatn fram til Førland kan prioriterast. Det har vore jobba med i årevis, og ein må innfri dette løftet til Førland. Dyrkolbotn sa vidare at han er glad for signal frå Alver om ringleidning.

Bjørn Inge Håland Dyrkolbotn (Sp) sa at han hadde same punkt som Hardy, og ba om å få dette som eit fellesframlegg.

Reidar Øksnes (Sp) sa at kommunestyret må ta litt skuld for at ein har vore med på desse vedtaka og ikkje følgt det opp. Når det gjeld ringleidning i Alver kommune må noko vera planlagt frå tidlegare, treng ikkje starta heilt på nytt, men sjå på dimensjonar og tekniske løysingar.

Ordførar Per Lerøy (Ap) sa at med ringleidning frå Alver må ein kunna sjå på vatn også til Njøta og Litlelindås.

Einingsleiar Atle Vaage sa at den nye høgspentlinja i fjorden mellom Mongstad og Radøy gjer at vassleidningen kanskje må gå over land ein del i Austrheim, det vil gjera det enklare for Austrheim å kopla seg på, men arbeidet må prosjekterast på nytt. Alver kommune har krav på seg om å skaffa reservevatn til nordre delen av Radøy, her kan Austrheim henga seg på.

Kommunestyret var samde om å ta tillegget frå Ap/Høgre som eit fellesframlegg, med retting om at vatn til Førland skal vera prosjekt nummer tre, og ikkje nummer to. Bakgrunnen for endringa er at dei to første prosjekta på planen alt er i gang.

Handsaming i kommunestyret:

Kommunedirektøren sitt framlegg vart samrøystes vedteke. Tillegget om vatn til Førland vart vedteke som fellesframlegg, med retting til prosjekt nummer tre.

KS - vedtak:

Handlingsprogram for vatn og avlaup 2023-2027 vert godkjent slik det ligg føre.

Handlingsprogrammet kan rullerast årleg i samband med utarbeiding av økonomiplan

Kommunestyret viser til tidlegare kommunestyrevedtak om vatn til Førland. Der vedtok kommunestyret at etter den nye leidningen frå Torvneset via Utkilen til vasstårnet er på plass, skal vassleidning til Førland prioriterast. I det vedlagte framlegget til handlingsprogram, er dette ikkje teke omsyn til. Ringleidningen Solend – Førland – Austrheim er på niande plass på prioriteringslista. Me ber om at dette prosjektet blir delt opp slik at strekninga Solend – Førland vert bygd først og vert prioritert som det tredje tiltaket i handlingsplanen. Me ber om at dette tiltaket blir gjennomført i 2024.

Saksopplysninger:

Bakgrunn

Eksisterande hovudplan for vatn og avløp vart vedtatt i 2017 og gjeldt for åra 2017-2027.

I samband med budsjetthandsaminga i kommunestyret 15.12 2022, vart det vedtatt eit verbalpunkt som seier; «*VA-planen må oppdaterast og kommunestyrevedtaket om vatn til Førland må innarbeidast i planen.*»

I kommunestyret 13.04.2023 vart det godkjent at oppdateringa berre skulle omhandla sjølve handlingsprogrammet i planen, ikkje ein fullstendig ny VA-plan. Hovudargument for vedtaket var at det framleis er store, uløyste oppgåver i den gjeldande planen.

EU sitt avlaupsdirektiv er under revidering. Det er varsla nye og strengare krav til reinsing av avlaup. Dette direktivet vil leggja store føringar på Austrheim sine prioriteringar innan vatn og avlaup dei næraste åra.

Saksopplysningar

Anlegg for vassforsyning

Austrheim har uløyste oppgåver både innan fornying, beredskap og vidare utbygging. Delar av eksisterande nett er av eldre dato, eller lagt på ein slik måte at det gir høg risiko for brot og lekkasjar. Kommunen har per i dag berre vassforsyning frå eit enkelt punkt, leidning inn frå nabokommunen ved Mongstad. I tillegg har høgdebassenget liten kapasitet. Dette gir kort tid frå brot i vassforsyninga oppstår, til ein må stoppa leveransen til innbyggjarane. I tillegg er det risiko for at det vil mangla tilstrekkeleg sløkkevatn ved brann.

Leidning frå Radøy vil sikra Austrheim vatn inn frå to ulike kantar. Vidare utbygging kan sikra «ringvegar» for vatn og dermed gje auka leveringstryggleik ved at færre mister vatnet ved leidningsbrot.

Oppgradering ved næringsområda ved Mongstad er avgjerande for å kunna leggja til rette for ytterlegare etablering/nye arbeidsplassar.

Eldre leidningsnett gir auka risiko for lekkasje eller reine brot og svikt i vasstilførsel. Ikkje planlagde reparasjonar av brot/lekkasjar medfører høg kostnad. Austrheim er og i ein situasjon der kommunen ikkje har eigen vassproduksjon, men betalar per kubikk gjennom avtale med Alver. Lekkasjar er dermed kostbare i seg sjølv. Gamle/dårlege leidningar aukar og risikoen for at masse frå grøfter vert sugd inn i vassrøyr, med påfølgande ureining i drikkevatnet.

Dagens høgdebasseng ved Åråsfeltet rommar 350 m³. Kravet for å ha tilfredsstillande naudvatn og brannvatn er minimum 800 m³. Denne storleiken har som føresetnad at ny vasstilførsel via Radøy kjem på plass.

Utviklinga dei seinaste åra har gitt auka fokus på beredskap. Eit punkt styresmaktene har fokus på er fare for sabotasje mot vassforsyning. Dersom det skulle oppstå ein situasjon der forsyninga frå Alver vert broten for lengre tid, vil andre vatn i Austrheim kunne forsyne innbyggjarane med naudvatn som kan brukast til alt utanom drikkevatn. Behovet for utkjøring/alternative leveringsmetodar for vatn vil då bli redusert til berre drikkevatn.

Anlegg for avlaup

Austrheim har manglande eller mangelfull reinsing på store delar av det kommunale avlaupsnettet.

EU sitt avløpsdirektiv er for tida under revidering. Nytt direktiv vil få stor innverknad også for Austrheim kommune. Mellom anna er det foreslått å fjerna skiljet mellom utslepp til ferskvatn og sjø. Definisjonen av tettstader vert skjerpa inn, det same vert krava til reinsing.

Krava til reinsing vert fastsett ut frå samla utslepp frå innbyggjarar og næringsliv. For Austrheim vil dei to hovudkretsane Mastrevik/Austrheim/Årås og Litlås/Mongstad/Kaland/Fonnes begge koma inn under gruppa som tilsvarar utslepp frå 1000-2000 innbyggjarar. Framlegget til nytt direktiv gjev kommunen frist til 2030 med å tilfredsstilla dei nye krava. I praksis betyr dette at avløpet frå dei to krinsane må samlast i nye reinseanlegg, og pumpast til utslepp på tilstrekkeleg djupne i Fensfjorden.

Det marine verneområdet i Lurefjorden set og ekstra krav til reinsing av avløp i store delar av Austrheim kommune.

Avløpet frå næringsområdet i Mongstadkrysset og alle som bur på Litlås og Kalandsjøen går i dag gjennom slamavskiljar ut i det indre fjordbassenget innanfor Bakkastraumen bru. Det same gjeldt for delar av Fonnes og Tresvik. Kjem ikkje godkjent anlegg på plass, kan det stoppa vidare etablering av både bustader og næring. Foreslegen løysing er å etablere reinseanlegg i området ved Fonnes molokai, og pumpa det reinsa vatnet vidare ut på tilstrekkeleg djupne i Fensfjorden. Delar av nødvendig leidningsnett for denne løysinga, kan leggst i allereie regulert gang- og sykkelveg langs FV

57, FV 565 og kommuneveg mot Fonnesvågen.

Tilsvarande må det byggjast nytt reinseanlegg i Blodvika med tilstrekkeleg kvalitet og kapasitet for Mastrevik-krinsen, og alt avlaup i området må pumpast til dette anlegget. Reinsa vatn vert pumpa vidare frå Blodvika og ut på tilstrekkelege djupne i Fensfjorden. Den nye reguleringsplanen for Mastrevik som vart godkjent i kommunestyret mai 2023, set rekkjefølgjekrav om at reinsing av avlaup på vera på plass før nye bustader og bygg for Austrheim vidaregåande skule kan få byggjeløyve. Det same gjeldt for Kystlandsbyen, vidare utvikling er avhengig av at tilfredsstillande avlaup er etablert.

For Heiane-området var det opprinneleg føreslått eit mindre reinseanlegg nær bustadfeltet. Ut frå kostnad på bygging og drift av slike anlegg, vert det no føreslått å heller pumpa avlaup herifrå til eit nytt reinseanlegg i Blodvika.

Vidare er det tilrådd å etablera eit mindre reinseanlegg med tilhøyrande leidningsnett for eit avgrensa området i Øksnes, samt føra det reinsa vatnet ut på tilstrekkeleg djupne i Fensfjorden.

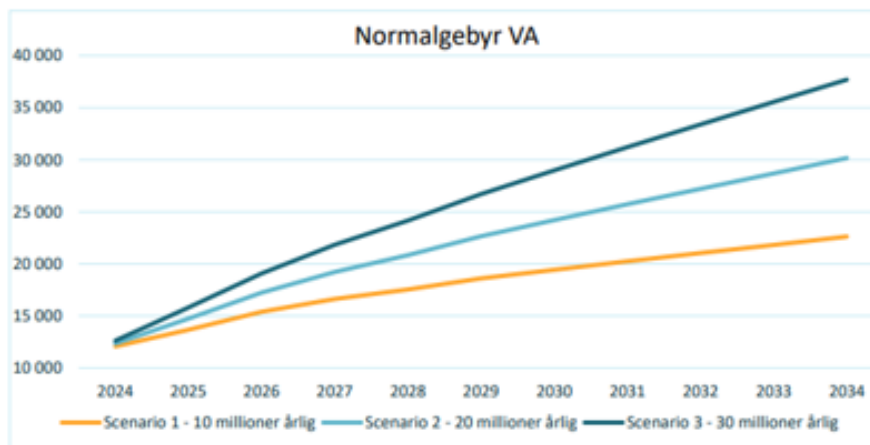
Framlegget til handlingsprogram har vore på høyring. Det har berre kome eit høyringsinnspel, frå oppsitjarar på Førland. Desse viser til at i tekstframlegget framstår uklart kva rekkjefølgje kommunen ser for seg vidare utbygging av nettet opp mot fornying av eksisterande leidningsnett. Videre vert det vist til at kommunestyret i 2017 sak 23/17 vedtok at vatn til Førland har prioritert etter at ny vassleidning er lagt til høgdebassenget. Oppsitjarane bed om at leidning frå Solend til vestsida av Austrheimvegen vert lagt i løpet av 2024/25, og vidareføring av leidning sørover på Førland i 2026/27. Sjå kommunedirektøren sine vurderingar under avsnittet «vurdering».

Forventa auke i gebyr

Behovet for investeringar vil tvinga fram kraftig auke i gebyra for innbyggjarane i Austrheim. Verksemda Momentum står for utrekning av gebyr innan vatn og avlaup. Tabellen under viser Momentum sin prognose for gebyr ved ei årleg investeringstakt på 10, 20 og 30 millionar årleg. Som ein ser, må det forventast dobling og mogleg og tredobling av gebyra i løpet av dei komande ti åra.

Utrekninga har lagt til grunn like stor investering i vatn og avlaup. Samla gebyr kostnad kan haldast noko nede dersom kommunen heldt investeringane innan vatn nede i perioden med tunge investeringar innan avlaup.

Figur 1 viser utviklingen av normalgebyret ved de forskjellige scenariene på VA-området.

Figur 1: Utvikling av normalgebyret på VA-området

Vurdering

Det har berre kome eit innspel i høyringsrunden. Oppsitjarane på Førland viser til tidlegare vedtak og bed om at leidning frå Solend til vestsida av Austrheimvegen vert lagt i løpet av 2024/25, og vidareføring av leidning sørover på Førland i 2026/27.

Kommunedirektøren si vurdering;

Kommunedirektøren er samd i at det var noko uklart kva prioriteringsrekkjefølgje som var tenkt i høve fornying av leidningsnett opp mot vidare utbygging. Dette er forsøkt retta opp i framlegget.

Generelt ønskjer kommunedirektøren å sikra forsyning og fornya eksisterande leidningsnett, før det vert utført vidare utbyggingar.

Når kommunestyret vedtar å oppdatere handlingsprogrammet, vil det nye vedtaket erstatta tidlegare vedtak. Ut frå dei store utfordringane kommunen står ovanfor, finn kommunedirektøren ikkje å kunna tilrå at vatn til Førland vert prioritert dei næraste åra. Når det gjeldt detaljert trasè/innhald i ei eventuell utbygging mot Førland, vil dette måtta avklarast dersom det vert sett i gang prosjektering. Det kan då vera ei mogleg løysing at oppsitjarane etablera eit vasslag, og sjølv står for utbygging frå eit nærare definert punkt langs fylkesvegen.

Folkehelse

Reint vatn er verdas viktigaste ressurs. Eldre leidningsnett i dårleg stand gir høgare grad av lekkasjar, risiko for ureina drikkevatt og brot i vassforsyninga. Austrheim er i dag særleg sårbar sidan kommunen berre har vatn inn frå ei kjelde. Kommunedirektøren vurderer det difor slik at fornying av eksisterande leidningsnett og etablering av alternativ vassforsyning via Radøy er svært viktig for kommunen.

Miljø

Austrheim står allereie i dag for ureining til både vassdrag og indre fjordbasseng ved at avlaup går nærmast ureinsa ut. Kommunen har heller ikkje full oversikt over innhaldet i det som vert slept ut. Manglande anlegg for reinsing av avlaup kan påverka livet i både sjø og vassdrag, mellom anna med fare for tap av artsmangfald. Utslepp til indre fjordbasseng vil ikkje vera lovleg i framtida, ut frå miljøomsyn har kommunen difor ikkje noko anna val enn å etablera godkjente anlegg for reinsing av avlaup.

Økonomi

Moglege konsekvensar dersom kommunen ikkje oppfyller krava innan fristen vil vera bygge/etableringsstopp med påfølgande tap av arbeidsplassar og redusert innbyggartal. Det er og varsla at det vil bli nytta dagmulktar for dei kommunane som ikkje oppfyller krava innan avlaup.

For innbyggjarane vil økonomisk konsekvens av tiltaka som må gjerast vera kraftig auke i gebyra innan vatn og avlaup.

Det må forventast høg fokus frå overordna styresmakter og media på avlaupsreinsing i åra framover. Det gir mogleg tap av omdøme dersom kommunen ikkje får på plass nødvendige anlegg.

Samla vurdering

Etterslepet innan vatn og avlaup er stort i heile Norge. Ei undersøking gjort av Norsk Vann estimerer eit investeringsbehov for over 300 milliardar kroner, og at gebyra må meir enn doblast i åra framover.

For Austrheim sin del er det særleg på avlaupssida situasjonen er krevjande, med to utdaterte reinseanlegg og manglande leidningsnett. EU sitt nye avlaupsdirektiv vil tvinga kommunen til store investeringar innan avlaup dei næraste åra.

Innan vatn er det avgjerande å sikra forsyninga, sikra beredskap samt å syta for at færre mister vatnet dersom det oppstår feil på leidningsnettet. Dette må etter kommunedirektøren sitt syn føra til at vassforsyning inn frå Radøy og utskifting av eldre leidningsnett vert prioritert før utbygging til nye område.

Tiltaka i framlegg til handlingsprogram er etter kommunedirektøren sitt syn nødvendige for å sikra vassforsyninga og etablera godkjente anlegg for avlaup. Samstundes er det slik at det framleis er usikkerheit knytt til kva konsekvens EU sitt direktiv får. Vidare veit vi at direktivet kan setja fart i forskning og utvikling av nye løysingar for reinsing. Statlege støtteordningar for å hjelpe kommunane å finansiera utbygging innan VA-sektoren vert og diskutert. Kommunedirektøren tilrår difor at kommunestyret også vedtek moglegheit for årleg rullering av handlingsprogrammet.

Politisk vilje til å auka gebyra vil avgjera kor fort kommunen kan gjennomføra tiltaka i VA-planen.

Fleire av prosjekta er så omfattande at dei må gå over fleire år. Ut frå omfanget av uløyste oppgåver og kostnad på nokre av enkeltprosjekta, vurderer kommunedirektøren at det vil vera nødvendig å investera i storleik 20-30 millionar årleg framover.

Konklusjon

Tiltaka i framlegg til handlingsprogram vatn og avlaup er nødvendige for å sikra at Austrheim har godkjente anlegg for avlaup og tilfredstillande leveringssikkerheit for vatn. Kommunedirektøren tilrår at handlingsprogrammet vert godkjent slik det ligg føre.